

אסטרטגיה חלופית בדירה הפלסטינית

מול החמאס והרש"פ

לקחי 'שומר החומות' | יוני 2021

אסטרטגיה חלופית בזירה הפלסטינית מול החמאס והרש"פ

לקחי 'שומר החומות'

תוכנית 4 הנקודות

ישראל תיזום תוכנית שאפתנית, משנת מציאות בעזה, ביו"ש ובירושלים, המשלבת שלושה מאמצים: מדיני, שיקומי-כלכלי וצבאי-ביטחוני. התוכנית תמומש בשיתוף קואליציה בינלאומית חזקה ותותנה בצמצום האיום הביטחוני על ישראל.

התוכנית מבקשת לממש ארבעה יעדים:

1. החלשת החמאס;
2. חיזוק הרש"פ;
3. גיבוש קואליציה בינלאומית רחבה לתמיכה בשתי המשימות הנ"ל;
4. ביסוס יציבות בשטח.

1 החלשת החמאס

הנחת המוצא היא שלא צפוי שינוי במיצוב המדיני והצבאי של חמאס, וללא החלשת השפעתו ואחיזתו לא יהיה ניתן לשנות את המציאות ברצועה.

המענה « מדיניות שתוביל במישרין ובעקיפין להחלשת כוחו:

- פגיעה קשה בכל נכסי החמאס, בכלל זה במקורות המימון שלו, כמו גם ביכולותיו ונוכחותו מחוץ לרצועה: ביו"ש ובירושלים, בדגש על המקומות הקדושים במז' ירושלים.
- ביטול נוהג העברת הכספים הקיים, וכינון מנגנון חדש אשר יבטיח הגעתם לייעודם שלא דרך החמאס.
- התניית נכונות המדינות התורמות לשיקום כלכלי של הרצועה בצמצום ההתעצמות הצבאית של החמאס תחת מנגנון פיקוח אפקטיבי, ובכינון משטר סנקציות בגין הפרות מצד החמאס של ההתניות הביטחוניות.

2 חיזוק הרש"פ

דיכוי פעילות החמאס מחייב הצבת חלופה פלסטינית; לשם כך יש לחזק את הרש"פ הן בעזה והן ביו"ש, ואת התמיכה הציבורית הפלסטינית בה.

המענה « חיזוק הרש"פ, בשיתוף מדינות ערב המנרמלות ובעזרת מדינות וגופים בינלאומיים, יאפשר שילובה בכל הסדר בעזה, וחזרתה המדורגת לניהול הרצועה:

- יצירת אופק מדיני (גם אם יישומו רחוק), אם ע"י ישראל ואם ע"י הקהילה הבינלאומית.
- עידוד המדינות התורמות להשקיע בכלכלת הרש"פ, תוך תביעה לשיפור המשילות ושקיפות תקציבית.
- נקיטת צעדים לשיפור המשילות ביו"ש, ובכלל זה רציפות טריטוריאלית ותחבורתית, והסרת חסמים לפיתוח כלכלי.
- העמקת התיאום הביטחוני והאזרחי בין ישראל לרש"פ.

3 **גיבוש קואליציה בינ"ל**

הסדר יציב וארוך טווח יוכל להתקיים בחסות קואליציה בינ"ל הנשענת על מדינות ערב הפרגמטיות וכך יצמצם את השפעת המדינות התומכות בחמאס.

המענה « גיבוש קואליציה בינ"ל תומכת הסדר, אשר תהווה מצד אחד כוח מרסן מול החמאס ומצד שני כוח לחץ שידרבן הרש"פ לקחת חלק פעיל בהסדר:

- שיכנוע ארה"ב לכנס את המדינות התורמות מהאזור ומחוצה לו לגיבוש תוכנית לשיקום הרצועה, לשילוב מדורג של הרש"פ ביישומה, ולחיזוק הרש"פ ע"י השקעות בכלכלתה.
- מינוף הסכמי הנורמליזציה ע"מ לשלב את המדינות המנרמלות החדשות בכל הסדר ולצמצם את מעמדן של קטאר ותורכיה, לגבות את התיווך המצרי ואת מעורבות מצרים בשיקום הרצועה, ולחזק את מעמד ירדן בכל הקשור לסוגיות אסטרטגיות ולניהול הר הבית.

4 **ביצור היציבות הביטחונית**

הרתעה צבאית לבדה אינה מספקת יציבות ביטחונית ושקט לטווח ארוך.

המענה « על ההרתעה הצבאית הנוקשה יש להוסיף התנהלות כלכלית-מדינית תומכת יציבות; במקביל, מתחייב ריסון של מהלכים מעוררי אי-שקט שעלולים להביא להסלמה:

- תגובה חריפה על כל ירי מעזה או ניסיון חדירה, בסמוך להפרת השקט.
- שיקום הרצועה והזרמת הכספים יופסקו לאלתר כנגד כל ניסיון הסלמה.
- חידוש התיאום בין משרד רה"מ לארמון המלוכה הירדני בכל הנושאים האסטרטגיים.
- מניעת פרובוקציות על רקע דתי ולאומי ברחבי מזרח ירושלים.

הערות

- **שבויים ונעדרים: תינתן עדיפות לנושא השבויים והנעדרים כתנאי להתקדמות בשלבי שיקום הרצועה.**
- **תגובת נגד:** מדיניות קשוחה כלפי החמאס עלולה לגרור תגובה, לרבות חידוש האש. אל מול המציאות שנוצרה והחלופות העומדות בפנינו, הסלמה היא סיכון שעל ישראל לקחת בניסיון להשיג שינוי מציאות.

כללי

- המערכה האחרונה מול החמאס הסתיימה בהישג צבאי אך חשפה את כישלון אסטרטגיית ההתמודדות מול הרצועה בפרט, ומול הפלסטינים בכלל. ליקויים אלה העניקו לחמאס הישגים משמעותיים בזירה הפלסטינית, בעולם הערבי-מוסלמי ובחוגים שונים בעולם הרחב. נדרשת אסטרטגיה חלופית.
- הליקוי הבולט ברמה האסטרטגית הוא כפול: העדר תפיסה כוללת, המתאפיינת ביוזמה ובהובלה, ולא בהיגררות אחרי פעולות החמאס והפלסטינים בכלל, כמו גם אשליית יכולתנו לבודד זירה אחת מהתפתחויות באחרות.
- כתוצאה ממצב זה, מדינת ישראל מוצאת את עצמה נגררת שוב ושוב לברירת המחדל של תגובות צבאיות, והתמודדות עם הבעיה במרחב מצומצם של דרכי פעולה. התגובה הישראלית אינה מובילה לשינוי מציאות, לא מעניקה לישראל שקט ממושך או תועלת ברמה האסטרטגית, ומובילה לסבבי לחימה חוזרים ונשנים.
- בהקשר הרחב, המבצע האחרון מציב שוב שאלות קשות באשר לתפיסת הביטחון של ישראל, לא רק בנוגע לחמאס אלא בסוגיה הפלסטינית בכלל. לפיכך, ישראל חייבת לדון בשאלות המרכזיות הנוגעות לעתיד המדינה: היפרדות או סיפוח של שלושה מיליוני פלסטינים בגדה ואולי שני מיליון נוספים ברצועה; השלכות מדיניותנו מול הפלסטינים ובהקשרי ירושלים על עתיד יחסינו עם הערבים אזרחי ישראל.

איומים

- **החמאס איננו איום צבאי מקומי בלבד.** הארגון פועל למימוש יעדיו גם ע"י שילוב גורמים אזוריים במאבק במטרה ליצור חזיתות לחימה נוספות, לחיזוק הפן הדתי-אסלאמי של המאבק בישראל ועוד.
- **ישראל ניצבת מול אפשרות שהעימות הצבאי מול עזה יתרחב.** חמאס הפך לכוח הפוליטי הדומיננטי ברחוב הפלסטיני בעזה וביו"ש והוא גם הצטייר כמוביל המאבק הפלסטיני בירושלים ועל הר הבית.
- **תפיסת הביטחון הישראלית לא הוכיחה את עצמה בעימותים האחרונים:**

א. **תפיסת הסטטוס-קוו מול הרצועה נכשלה.** למעשה, בכל עימות מול הרצועה אנו מוצאים חמאס מאורגן יותר, חמוש יותר וכזה שמפיק לקחים ממערכות קודמות. מדיניות ה"שקט תמורת שקט" הביאה בפועל לצמיחת "חיזבאללה מוקטן" מדרום.

ב. **"ניהול הסכסוך" מסתבר כאשליה.** בפועל, הסכסוך מנהל אותנו וישראל נגררת אחרי יוזמות החמאס ונאלצת לקבל את תכתיביו. "ניהול הסכסוך" אינו אלא ביטוי נרדף לחוסר יוזמה, קיבעון מחשבתי, והעדר מדיניות המבוססת על יעדים לאומיים, התאמתם לתנאי הזירה המשתנים ותוכניות פעולה הנגזרות מהם.

ג. **תפיסת הבידול בין עזה ליו"ש קרסה.** בשעת מבחן, הזהות הפלסטינית, וההזדהות עם הר הבית וירושלים הם גורמים מלכדים הגוברים על המחלוקות הפוליטיות והאחרות בין האוכלוסיות וההנהגות בשלושה המרחבים הללו.

ד. **התפיסה של ניתוק הסכסוך עם הפלסטינים מתהליכי פיוס ונורמליזציה אזוריים עומדת על בסיס רעוע.** בין אם זה רצון המנהיגות ובין מתוך צורך לרצות זרמים חשובים בציבור במדינות ערב הרלבנטיות, בשעת מבחן, מה שנבנה בעמל רב עלול להתמוטט.

הזדמנויות

- פעילות צה"ל בשיתוף שב"כ הוכיחה יכולות מרשימות הן במודיעין והן בהפעלת כוח, ובכלל זה יוזמות יצירתיות להתמודדות עם אתגר המינהור. הפעילות פגעה ביכולות הצבאיות של החמאס, מחייבת אותו לשיקום יקר וממושך, ויצרה הרתעה, לפחות לזמן מוגבל.
- מצרים הציגה את יכולתה והשפעתה בהשגת הפסקת האש ובדרך בה הסתיימה המערכה, ללא "מטחי ניצחון". מצרים מצטיירת כגורם מרכזי במהלכי ייצוב השקט הביטחוני, מיתון התגובה הכלל-ערבית, ובשיקום עזה. היא זכתה להוקרה אמריקאית (לאחר חודשי ניכור) ולשיקום - לפחות זמני - של מעמדה בעולם הערבי (אשר עורער בתקופת הממשל האמריקאי הקודם אשר תרם להעברת מרכז הכובד למפרץ).
- גיבוי ותמיכה בינלאומיים: זכותה של ישראל להגן על עצמה זכתה לגיבוי יוצא דופן ממשלות רבות בהובלת נשיא ארה"ב.
- תגובת העולם הערבי מאוזנת: מצרים, סעודיה, האמירויות ואף ירדן לא התייצבו לצד החמאס, לא הסירו את האחריות ממנו ומיתנו ביקורתן על התנהלות ישראל.

המלצות לאסטרטגיה חלופית מול החמאס והרש"פ

ישראל תיזום תוכנית שאפתנית, משנת מציאות בעזה, ביו"ש ובירושלים, המשלבת שלושה מאמצים: מדיני, שיקומי-כלכלי וצבאי-ביטחוני. התכנית תמומש בשיתוף קואליציה בינלאומית חזקה ותותנה בצמצום האיום הביטחוני על ישראל.

גזרת עזה:

- א. בלימת התעצמותו מחדש של החמאס - תוך שימור הצלחות המערכה (פגיעה בתשתיות הצבאיות של החמאס בעת ובסמוך להפרת השקט).
- ב. יש לחזק את מקומה של מצרים כמובילת התהליכים ברצועה תוך גיבוש קואליציה (חזרה ליוזמה המצרית¹).
- ג. קואליציה רבת עוצמה - תשלוט הן בתנועה לרצועה וממנה (ישראל ומצרים) והן בצינורות החמצן הכספיים/כלכליים של הרצועה. עוצמתה אמורה לסייע למצרים במהלכי הפיוס המיועדים לחיזוק הרש"פ וליביות' החמאס בתהליך מדורג.
- ד. חיזוק מעמד הרש"פ ברחוב העזתי - באמצעות שילובה בתהליך השיקום כגורם שמביא הישגים לפלסטינים בעזה אל מול ההרס שמביא החמאס (מהלך זה יתאפשר אם הרש"פ תשתף פעולה ותפגין עוצמה מול החמאס). לאורך זמן, ככל שתתחזק הרש"פ, שילובה בשיקום הרצועה ובשליטה במשאבי השיקום ישודרג מסמלי (בראשיתו) למהותי (בשיאו).
- ה. החזרת גופות חיילינו והאזרחים המוחזקים ברצועה הם תנאי למהלכי שיקום נרחבים.
- ו. שיקום הרצועה חייב להיות מדורג ובכפוף לצמצום ההתעצמות, תוך בקרה הדוקה.

¹ היוזמה המצרית: הנשיא א-סיסי, באמצעות המודיעין המצרי הוביל מספר מהלכים במגמה לייצר שינוי יסודי בתנאי הזירה העזתית. למהלכים אלה היו חמישה יעדים:
1. ניתוק הגורמים הפעילים ברצועה מגורמי טרור בצפון סיני;
2. העמקת והנצחת הנתק בין החמאס לבין תנועת האחים המוסלמים;
3. החזרת מדורגת של הרש"פ לניהול הרצועה;
4. ייצוב הפסקת האש;
5. התחלת תהליך של מעבר מדורג של החמאס מארגון צבאי מיליטנטי לגורם פוליטי מוחלש (ובסוף התהליך גם בלתי חמוש בזירה הפלסטינית).

גזרת יו"ש:

- א. **חיזוק הרש"פ** - פוליטית, כלכלית, פיננסית וביטחונית, תוך מתן תמורה לרשות והחזרתה כגורם שמביא הישגים לפלסטינים ככוח נגדי לחמאס.
- ב. **הרחבת השת"פ עם הרש"פ לדיכוי כל פעילות של החמאס בשטח** (צבאית, כלכלית, פיננסית ופעילות צדקה וחינוך). הרש"פ עלולה להירתע מפני תגובת הציבור הפלסטיני ויש לתת בידיה כלים לתגמל את הציבור על חיזוק התמיכה במדיניותה.
- ג. **שימור יו"ש מחוץ לסבבי ההסלמה**. בכלל זה, יש להימנע ממהלכים ישראלים שנוקם עולה על תועלתם.

ירושלים והמקומות הקדושים:

- ד. יש ליישם בקפידה את נוסחת הסטטוס קוו אשר שימשה את כל ממשלות ישראל מאז 1967 אך נשחקה בשנים האחרונות. בהירות ועמידה בתנאים הם תנאי לנטרול פצצה מתקתקת זו.
- ה. יש לחדש שיתוף פעולה הדוק עם ירדן בכל הנוגע לניהול המקומות הקדושים ותוך כיבוד קפדני של מעמדה בהקשרים אלה כפי שנקבע בהסכם השלום הישראלי-ירדני.
- ו. יש למנוע מגורמים קיצוניים מלסכן את היציבות ע"י מהלכי פרובוקציה במקומות הקדושים ובמזרח ירושלים כולה.
- ז. בכל אלה יש כדי לשלול מהחמאס כל נכס - תעמולתי או אחר - בהקשרי המקומות הקדושים.

מפקדים

למען ביטחון ישראל

'מפקדים למען ביטחון ישראל' היא תנועה לא מפלגתית של בכירי עבר בצה"ל, בשב"כ, במוסד ובמשטרת ישראל, המחויבת לחזון הציוני של ישראל חזקה, דמוקרטית ועם רוב יהודי מוצק לדורות, ברוח עקרונות מגילת העצמאות.

מאות חברי התנועה מאוחדים בהערכה כי מימוש יעד לאומי עליון זה מחייב היפרדות ממיליוני הפלסטינים בהסדר של 'שתי מדינות לשני העמים' ויישומו במסגרת הסדר אזורי.

בהעדר תנאים להסדר לעת הזאת, התנועה מציגה בפני מקבלי ההחלטות והציבור הישראלי תוכניות המעניקות מענה לאתגרי השעה באיו"ש ורצועת עזה, המבטיחות שימור התנאים להיפרדות עתידית בהסדר.

החברות בתנועה והפעילות ההתנדבותית במסגרתה מבטאים המשך למחויבות חבריה לביטחון ישראל כפי שבאה לביטוי בעשרות שנות שירות בכל מערכות הביטחון, ללא כל כוונה לקידום אינטרס אישי או מפלגתי.

www.cis.org.il